

Anslaget för näringslivsutveckling i Östersjöregionen

Inledning

I syfte att stimulera tillväxt och sysselsättning anslog riksdagen i juli 1996 en miljard kronor för "åtgärder och projekt inom bl.a. områden som livsmedel, energisystem, kunskapsutbyte, infrastruktur och miljö, samt för att öka handeln och investeringarna och i övrigt stärka samarbetet mellan stat och näringsliv i / Östersjö/regionen".

Hösten 1998 beslutades om en fortsättning av denna verksamhet och ytterligare en miljard kronor avsattes under en fem-årsperiod. Dessa åtaganden markerar den vikt som regeringen fäster vid utvecklingen i regionen ur ett svenskt näringslivsperspektiv.

Östersjöberedningen tillsattes i december 1998 med uppgift att både ta fram förslag till en strategi för Sveriges agerande på det ekonomiska området i Östersjöregionen och att föreslå riktlinjer, inriktning, beredningsordning och administration vad gäller insatser med finansiering ur anslaget.

Förslag

I detta senare avseende lämnar beredningen följande förslag:

- att programmet **Marknadsplats Östersjön** vid Exportrådet erhåller finansiering ur anslaget även kommande budgetår;
- att möjligheten hålls öppen för utökningar av **affärschansprojektet** inom ramen för Marknadsplats Östersjön, om erfarenheterna så motiverar;
- att regeringen överväger ett nyligen av Sveriges Exportråd presenterat förslag till **lånefacilitet för små och medelstora företag**;

1999-05-31

- att medel ur anslaget avsätts för **kontaktskapande och nätverksbyggande** verksamhet inom t.ex. handelskammare, kommuner och länsstyrelser;
- att frågan om ytterligare **riskkapitalsatsningar** utreds närmare, och att förslag från utredningen om stöd till mindre företags marknadssatsningar i Östersjöområdet därvid beaktas;
- att resurserna för **aktiv projektutveckling** med deltagande av beröra myndigheter, organisationer och företag förstärks avsevärt och att UD:s Projektexportsekretariat ges en koordinerande roll;
- att medel ur anslaget avsätts för vissa **projektförberedande och projektunderstödjande** insatser, med beslut av regeringen på förslag av Projektexportsekretariatet, och att särskild uppmärksamhet ägnas stöd till yrkesinriktade utbildningsinsatser;
- att medel ur anslaget reserveras för **delfinansiering med gåva av angelägna miljö- och energisatsningar** med svensk medverkan, med inriktning på projekt och sektorer som hittills inte varit aktuella för svenskt stöd;
- att en permanent **samrådsgrupp** tillkallas under UD:s ledning för samråd om satsningar och åtgärder på miljö- och energiområdet;
- att regeringen övervägar bidrag till en svensk **trustfond inom Nopef**;
- att Sida ger fortsatt hög prioritet åt **miljö- och energirelaterade projekt** i de kommande årens utvecklingssamarbete och att Sida även fortsättningsvis i förberedelser och genomförandet av projekten aktivt samarbetar med och utnyttjar den svenska resursbasen;
- att Sida får i uppdrag att i samråd med näringslivsorganisationer och företag utarbeta ett program med **internationella kurser** för deltagare från Östersjöländer inom sektorer av särskilt intresse för svenska företag, och att medel för detta avsätts ur anslaget;
- att en översikt tas fram över pågående **IT-projekt**, och att ytterligare insatser förbereds på detta område.

1999-05-31

Beredningens slutsats är att fortsatta s.k. Visbystipendier och Östersjöstipendier i första hand skall finansieras på annat sätt än genom anslaget för näringslivsutveckling. Vidare anser beredningen att satsningar inom områdena allmänt Sverigefrämjande och informationsverksamhet inte bör finansieras ur anslaget.

Beredningen erinrar om vikten av aktiv uppföljning av slutsatserna från handelsministtermötet i Vilnius i juli 1998.

Riksdagen har anvisat 150 milj. kr för anslaget näringslivsutveckling i Östersjöregionen för budgetåret 1999. Av dessa har 43 milj. kr. avdelats till projektet Marknadsplats Östersjön vid Sveriges Exportråd.

Beredningen **föreslår** att regeringen beslutar om den närmare fördelningen av anslaget på de ändamål som angivits ovan. Perspektivet bör härvid vara hela den aktuella fem-årsperioden.

Övergripande utgångspunkter

Sverige har ett starkt intresse av att understödja en ekonomiskt och miljömässigt hållbar utveckling i Östersjöregionen och att främja de nya demokratiernas deltagande i europeiska ekonomiska samarbetsorgan. Sverige är ett av de länder som har mest att vinna på Östersjöområdet politiska och ekonomiska förnyelse och modernisering och på de Central- och Östeuropeiska ländernas EU-medlemskap. Sverige har också ett starkt intresse av att genuint partnerskap utvecklas och fördjupas mellan EU och Ryssland.

Av många skäl, bl.a. rent geografiska, har Sverige en naturlig roll som en av de ledande aktörerna i Östersjösamarbetet. I den regeringsförklaring som avgavs 6 oktober 1998 understryks att Sveriges aktiva roll i Östersjöutvecklingen skall stärkas och att Öresundsregionens sammanflätning, de unga demokratiernas utveckling och EU:s utvidgning innebär att vår del av Europa har förutsättningar att bli en av kontinentens mest dynamiska och starka tillväxtregioner. Regeringen understryker särskilt intresset av att ta tillvara denna unika möjlighet genom ökad samverkan mellan näringsliv och politik.

1999-05-31

Även om tillväxten och utvecklingen av handeln i regionen dämpats under år 1998 till följd av den ryska krisen och en dämpning i världsekonomin finns en betydande potential för handel och investeringar. Färdigställandet av den fasta förbindelsen över Öresund samt ett intensifierat samarbete mellan de baltiska länderna och Norden kommer att ha positiva effekter på tillväxten. Svenska företag är väl rustade för att delta i denna utveckling.

En rad svenska initiativ har tagits för att påskynda en positiv utveckling i Östersjöregionen och för att främja handel, investeringar och ekonomisk utveckling. De frihandelsavtal som Sverige ingick redan år 1992 med var och en av de baltiska länderna var av stor betydelse både ekonomiskt och politiskt. Sverige har varit pådrivande i frågan om EU:s utvidgning, liksom i frågan om en utveckling av EU:s relationer med Ryssland. På svenskt initiativ ägde ett första möte rum mellan Östersjöstaternas regeringschefer i Visby i juni 1996. Tillsammans med de andra nordiska länderna har Sverige initierat det s.k. baltiska investeringsprogrammet. År 1993 beslutades om en särskild exportkreditgarantiram för Baltikum och Ryssland. Ett nytt program för utvecklingssamarbete med länderna i Central- och Östeuropa antogs av riksdagen våren 1998. Sverige och EU har verkat för att samtliga baltiska länder skall bli medlemmar i WTO. Sverige har inom EU aktivt verkat för ökad handelspolitisk öppenhet gentemot Ryssland. En särskild satsning på förbindelserna med Polen görs under år 1999.

Mål

De övergripande målen för insatserna med finansiering ur anslaget finns angivna i budgetpropositionen för år 1999 och i kommitténs direktiv. Dessa mål är därmed självklara utgångspunkter för kommitténs överväganden. En allmän sådan utgångspunkt är att insatserna, utifrån ett svenskt intresse, skall stimulera näringslivsutveckling i och handel med länderna i Östersjöregionen. I kommitténs direktiv anges också särskilt att verksamheten skall samordnas med och komplettera utvecklingssamarbetet med Östersjöländerna, och att beredningens förslag skall vara förenliga med Sveriges internationella åtaganden.

Beredningen anser att ett mer preciserat mål för insatser med finansiering ur anslaget bör vara

1999-05-31

att förstärka svenska företags position i Östersjöregionen och att förbättra förutsättningarna för svenska företags deltagande i utvecklingen av regionens näringsliv.

Det är detta mål som är utgångspunkten för beredningens bedömningar vad gäller problem och hinder som svenska företag möter i Östersjöregionen, och för beredningens förslag till insatser och åtgärder.

Allmän inriktning

Beredningen understryker att möjligheterna för svenska företag att förstärka sin position i regionen i första hand beror på förhållanden som det ligger utanför beredningens mandat att behandla – t.ex. de svenska företagens allmänna konkurrensposition, lönsamhet, prioriteringar och strategier; den ekonomiska utvecklingen i regionen, utvecklingen i Ryssland och kandidatländernas anpassning till EU:s regelverk.

Beredningen understryker samtidigt att anslaget för näringslivsutveckling är ett viktigt nytt instrument för att på ett **offensivt sätt** främja svenska näringslivsintressen i regionen. Beredningen understryker och att de resurser som statsmakterna ställt till förfogande för ändamålet måste skapa **nya möjligheter** för svenska företag att verka i regionen.

Beredningen har strävat efter att så långt möjliga lägga fast tydliga prioriteringar och riktlinjer för vilken typ av projekt, verksamhet och insatser som bör komma i fråga för stöd ut anslaget. Beredningen har härvid utgått från de problembeskrivningar och bedömningar som redovisas i det följande. Beredningen har också strävat efter att klargöra vilken stödform och vilka allmänna villkor för stödet som bör tillämpas.

Beredningen har beaktat erfarenheterna från arbetet med anslaget för samarbete och utveckling i Östersjöregionen som statsmakterna beslutade om år 1996. Dessa erfarenheterna lett beredningen till slutsatsen dels att det – som nämnts - är önskvärt med tydliga riktlinjer och kriterier för medlens användning, dels att det är önskvärt att i ökad utsträckning delegera ansvar till statliga myndigheter och andra statsstödda organ.

Beredningen understryker att instrumentet måste användas på ett sätt som inte leder till konkurrenssnedvridningar och som står i överensstämmelse med statsstödsbestämmelserna inom EU och med åtagandena rörande

1999-05-31

statsstödd exportfinansiering inom OECD. Insatserna bör relatera till problem och hinder som svenska företag möter i arbetet med att utveckla handel och investeringar i regionen och som inte är kommersiella och företagsspecifika.

Beredningen har kommit till följande allmänna slutsatser när det gäller det sätt på vilket medel ur anslaget bör användas:

- anslaget bör kunna användas för extra tilldelning av medel till myndighet och till Sveriges Exportråd eller till kapitalisering av statligt bolag för att möjliggöra utökade eller nya satsningar i enlighet med riktlinjer som fastställs av regeringen och med delegerad beslutsrätt. I denna anda föreslås t.ex. att medel ställs till Sidas förfogande för viss internationell kursverksamhet;
- medlen bör enligt beredningens mening kunna utgå i form av gåva till myndighet i samarbetsland för att förbättra förutsättningar för genomförande av angelägna projekt med svensk medverkan. Projekt inom miljö- och energisektorn bör härvid ges särskild prioritet, liksom projekt som förbättrar förutsättningarna för samarbetslandet att acceptera EU:s regelverk. Samtidigt erinras om att energiprojekt av flera skäl bör kreditfinansieras, vilket dock inte innebär att beredningen förordar att anslaget skall användas för kreditgivning;
- beredningen anser inte att tillräckliga skäl finns för att införa nya system för lån eller garantier. Dock anser beredningen att användning av s.k. villkorslån för små och medelstora företags marknadssatsningar bör övervägas närmare. Sådant stöd bör utformas så att det kompletterar och inte dubblar annat stöd som ges på området;
- beredningen avvisar förslag om kontantstöd till svenska företag i form av subventioner som direkt relateras till kommersiella projekt, både med tanke på statsstödsbestämmelser i internationella överenskommelser och med tanke på konkurrenshänsyn i Sverige. Beredningen förordar i stället en satsning på affärschansprojekt inom ramen för Marknadsplats Östersjön, samt på kontaktskapande och nätverksbyggande aktiviteter;
- beredningen erinrar om att det företagsinriktade samarbetet mellan svenska kommuner/regioner och länderna runt Östersjön är av stor betydelse, och att näringslivsinnehållet i det traditionella vänortssamarbetet har ökat kraftigt. Inte minst gäller detta projekt inom kommunal infrastruktur, där svenska

1999-05-31

kommuners erfarenheter kan var viktiga komplement till och bereda vägen för både mjukvaru- och hårdvaruleveranser;

- beredningen anser inte att stöd bör utgå till verksamhet i Sverige som endast har en indirekt och svag företagsanknytning, t.ex. på utbildnings- och informationsområdet. Stöd som riskerar utvecklas till krav på mer permanenta statliga engagemang bör undvikas;

- insatser som innebär gåva eller annat stöd till myndighet i samarbetsland bör stämmas av med detta lands myndigheter (inkl. stödkoordinerande organ), och stå i överensstämmelse med de övergripande målen i landstrategierna. Detta gäller i synnerhet ev. insatser på miljö- och energiområdet och inom annan infrastruktur;

- beredningen anser insatserna bör avse de baltiska länderna, Polen och nordvästra Ryssland eller aktiviteter som direkt kan relateras till utvecklingen av de ekonomiska förbindelserna med dessa länder/regioner. Näringslivsrelaterade aktiviteter inom Barentssamarbetet bör också kunna stödjas ur anslaget, liksom begränsade insatser inom ramen för Öresundssamarbetet;

- beredningen noterar att ISA (Invest in Sweden Agency) tagit värdefulla initiativ för att främja utländska investeringar i Sverige, med Österjöområdets dynamik och möjligheter om utgångspunkt. Beredningen ser positivt på initiativ från ISA:s sida att utveckla slagkraften i Östersjöområdet som attraktivt område för investeringar från tredje land. Regeringen bör enligt beredningens mening överväga stöd till dylika initiativ;

- beredningen understryker vikten av avrapportering och utvärdering och förutsätter att regeringen inför rutiner härför.

Hinder för näringslivsutveckling

Beredningen har inte genomfört någon egen ny analys av vilka problem och hinder som föreligger för att de ovan definierade målet skall uppnås. Däremot har beredning tagit del av det stora antal utredningar och studier som har gjorts i dessa frågor under senare år. Slutsatserna i dessa utredningar ligger till grund för beredningens rekommendationer.

1999-05-31

I utredningen om stöd till mindre företags marknadssatsningar i Östersjöområdet (Ds 1998:12) konstateras att "av alla enkäter..liksom av möten med företag och institutioner framgår att det viktigaste problemet att lösa för att underlätta marknadssatsningar i de aktuella länderna är hur man skall kunna undanröja företagets känsla av att det här handlar om ogripbara marknader och tillhandahålla den information företaget behöver".

I samma utredning konstateras att det finns skäl att överväga åtgärder som kan tänkas öka intresset för de nya marknaderna i närområdet och som kan underlätta för små och medelstora företag att undersöka potentialen hos dessa marknader. I utredningen konstateras vidare att "bristen på riskkapital är en faktor som minskar de små och medelstora företagens benägenhet att etablera sig i de aktuella länderna". Förslag läggs fram dels om ett bidragssystem för finansiering av externa konsulter i samband med förberedelser för marknadssatsningar, dels om tillskapande av en riskkapitalfond ur vilken Swedfund skulle kunna finansiera förvärv av minoritetsposter i av små- och medelstora företag nyetablerade dotterföretag i de aktuella länderna även om de inte skulle välja att inte ta in någon lokal partner.

Vidare framhålls att "finansiering knappast synes utgöra något hinder för företags etablering i utlandet....kreditmarknaden i samtliga de berörda länderna är relativt väl utbyggd och strukturella missförhållanden i de lokala banksystemen i huvudsak undanröjda. Med undantag för Ryssland är tillgången på finansiering i såväl lokal som främmande valuta tillfredsställande, både vad gäller volym och kredittider". - Beredningen konstaterar samtidigt på denna punkt att bilden bör nyanseras, mot bakgrund bl.a. av den ekonomiska krisen i Ryssland och dess effekter på banksystemet i baltiska länder.

En allmän fråga som ställs i utredningen är "om man med statliga medel skall locka in mindre företag på svåra marknader".

I betänkande från Östersjöhandelskommittén (SOU 1998:53) sammanfattas de områden där problem och hinder föreligger för handel och investeringar i följande punkter:

- lagstiftning
- administrativ kompetens
- gränspassering
- brottslighet

1999-05-31

- tekniska handelshinder
- information
- infrastruktur/transporter
- investeringar, rörelsekapital och kundkrediter.

I betänkandet konstaterades att problem och hinder för handel och investeringar förefaller vara relativt väl kända för marknadens aktörer, berörda politiska organ, myndigheter och organisationer.

Östersjöhandelskommittén valde att koncentrera sina överväganden och förslag till följande områden:

- samverkan och kunskapsöverföring för att höja administrativ kompetens
- gränspassering
- informationsfrågor
- vissa andra stödåtgärder.

Dessa frågor kom att inta en framskjuten plats vid det av Sverige initierade handelsministermötet i Vilnius i juli 1998, och i rekommendationerna från detta möte.

De problemanalyser som redovisats i det föregående ligger till grund för beredningens förslag.

Beredningen understryker att olika kategorier svenska företag möter olika typer av hinder och problem. Handels- och importföretagen t.ex. kan ha svårigheter att hitta leverantörer som uppfyller kvalitetskrav och som har tillräcklig kännedom om den svenska marknaden. För små och medelstora exportinriktade företag är frågor rörande information, marknadskännedom, förtroende för samarbetspartners, riskkapitalförsörjning, och svårigheter att orientera sig i regelverk och stödformer av stor betydelse. De stora internationella exportföretagen kanske framför allt upplever problem i myndighetskontakter och möjligen i kontakter med internationella finansieringsorgan.

De hinder som har redovisats i det föregående är redan föremål för omfattande åtgärder, både inom samarbetsländerna själva, i arbetet med EU-anpassning och inom ramen för utvecklingssamarbetet.

1999-05-31

Under beredningens diskussioner har önskemål framförts om en närmare analys av åtgärder från konkurrentländers sida. Av tidsskäl har det inte varit möjligt att genomföra någon sådan analys.

Beredningen noterar att utgångspunkten för det svenska statsstödda exportfinansieringssystemet är att svenska företag skall erbjudas samma villkor som andra regeringar tillhandahåller till sina företag. Berörda myndigheter och organ bör kontinuerligt följa dessa frågor och vid behov föreslå förändringar i stödsystem och regelverk. Till bilden hör att Sverige aktivt och med betydande framgång arbetat internationellt för att åstadkomma konkurrensneutralitet vad gäller statsstödd exportfinansiering.

I den mån företag eller näringslivets organisationer kan presentera information om konkurrenssnedvridande åtgärder från andra länders sida eller förslag och idéer som grundar sig på konkurrentländers agerande **föreslår beredningen att regeringen överväger matchande insatser**, ev. i form av reviderade riktlinjer för berörda myndigheter.

Beredningen noterar samtidigt att alla EU-länder är bundna av samma regler för statsstöd och statsstödd exportfinansiering, att inget annat EU-land veterligen har avsatt resurser på samma sätt och i samma utsträckning som den svenska för särskilda näringslivsinsatser, att inget annat EU-land veterligen har infört någon direkt motsvarighet till den särskilda exportkreditgarantiramen för Baltikum och Ryssland, men att andra EU-länder på ett betydligt mer aggressivt sätt än Sverige synes använda sitt bilaterala bistånd för att främja sina näringslivsintressen, och också att nästan samtliga andra EU-länder har ett större återflöde än Sverige från Phare- och Tacis-programmen.

Beredningen **föreslår** att regeringen ger hög prioritet åt bevakning av konkurrentländers verksamhet på näringslivsområdet i regionen. Som ett resultat av den vikt beredningen fäster vid denna fråga bör en särskild undersökning göras över det stöd som utgår i Finland, Danmark och Tyskland.

Vad gäller Ryssland noterar beredningen att EKN f.n. är stängt för längre garantigivning både inom det ordinarie systemet och inom den särskilda garantiramen. De flesta Bern-unionsinstitut behandlar inte ansökningar om längre affärer, även om vissa institut officiellt är öppna. EKN:s engagemang

1999-05-31

uppgår inom det ordinarie systemet till ca 1,2 mrd kr och inom den särskilda garantiramen ca 800 mkr. Sannolikheten för skadereglering är i vissa fall stor.

Efter svenska påstötningar överlämnades i slutet av mars ett ryskt förslag till överenskommelse om en ram för ryska statsgarantier i vissa fall. Förslaget bygger på liknande överenskommelser som Ryssland ingått med andra länder. Beredningen har erfarit att detta förslag f.n. övervägs inom regeringskansliet.

Åtgärder för små- och medelstora företag

I beredningens direktiv markeras att särskilda åtgärder skall övervägas för att främja små- och medelstora företags deltagande i Östersjöhandeln.

Beredningen har valt att gruppera förslag om dylika dessa åtgärder i fyra huvudrubriker, med utgångspunkt i den ovan redovisade problemanalysen – information- och rådgivning, stöd till marknadssatsningar, kontaktskapande och nätverksbyggande samt riskkapitalförsörjning.

Information och rådgivning

Beredningen erinrar om att både Östersjöhandelskommittén och utredningen om mindre företags marknadssatsningar har understrukt betydelsen av att svenska företag, och då inte minst små och medelstora företag, har tillgång till relevant information om regionens marknader och om aktuella bestämmelser.

Beredningen välkomnar mot denna bakgrund regeringens satsning på projektet Marknadsplats Östersjön som innefattar en rad tjänster och stödformer av stort potentiellt värde i den inledande fasen av små och medelstora företags satsningar i Östersjöregionen. Viktiga inslag i Marknadsplats Östersjön är lansering av affärschansprojekt och småföretagsstöd, upprättandet av fristående handelskontor i de baltiska länderna samt tillskapandet av Östersjöcentrum vid Exportrådet. Beredningen konstaterar att programmet faller väl inom ramen för det grundläggande syftet med anslaget för näringslivsutveckling.

Under beredningens diskussioner har det framkommit att många företag anser sig sakna överblick över de olika instanser som kan förse dem med marknadsinformation, rådgivning, stöd avseende affärsupplägg, finansiering, etc. Genom inrättandet av en "focal point", dvs en instans med uppgift att tillhandahålla och/eller kanalisera svar på företagens förfrågningar, kan

1999-05-31

enskilda företag besparas tid och möda. Östersjöcentrum bör enligt beredningens mening tjäna som en sådan "focal point".

Beredningen understryker vikten av att statliga organ på området ger hög prioritet åt information till små och medelstora företag och sina uppgifter och om stödmöjligheter.

Beredningen välkomnar beslutet att Östersjöcentrum även skall utgöra ett serviceorgan för svenska handels- och importföretag. Dessa företag spelar en viktig roll i utvecklingen av handeln inom Östersjöregionen. Beredningen noterar att insatser för att främja samarbetsländers export till Sverige har gjorts och görs inom ramen för utvecklingssamarbetet.

Beredningen **föreslår** att programmet erhåller finansiering ur anslaget även kommande budgetår samt att programmets olika delar kontinuerligt följs upp och anpassas till företagens behov liksom till situationen på de aktuella marknaderna.

Beredningen erinrar om Östersjöhandelskommitténs förslag om att skapa en samlad svensk webbsida för Östersjöområdet med länkar till andra webbplatser och databaser. På svenskt initiativ antogs vid handelsministermötet i Vilnius i juli 1998 en rekommendation om ett gemensamt arbetet för att realisera detta projekt.

Kommerskollegium har regeringens uppdrag att ta fram den svenska webbsidan.

Beredningen understryker vikten av att detta projekt genomförs skyndsamt.

Stöd till marknadssatsningar

Utredningen om stöd till mindre företags marknadssatsningar i Östersjöområdet har föreslagit att 25 milj. kr. avsätts till ett bidragssystem för finansiering av externa konsultkostnader i samband med förberedelser för marknadssatsningar.

Beredningen konstaterar att utredningens förslag har samma syften och viktiga likheter med det s.k. affärschansprojekt som är en del av projektet marknadsplats Östersjön och som har kostnadsberäknats till 10 – 15 milj. kr.

1999-05-31

Kostnaderna för de företagsindividuella projekten uppskattas till 100 – 150 tkr per företag och innefattar bl.a. bistånd med programupplägg på marknaden, val av samarbetspartner och besök på marknaden inklusive konsultstöd.

Beredningen ser positivt på affärschansprojektet och anser att möjligheten bör hållas öppen till förstärkningar av programmet, i ljuset av erfarenheter och företagets intresse.

Beredningen noterar med intresse ett av Exportrådet nyligen framlagt förslag till lånefacilitet för små och medelstora företag. Beredningen **föreslår** att regeringen överväger stöd till en dylik facilitet med medel ur anslaget.

Kontaktskapande och nätverksbyggande

I projektet Marknadsplats Östersjön ingår bl.a. stöd till samverkansgrupper inom Exportrådet för t.ex. gemensamma marknadsföringsaktiviteter.

Under beredningens överläggningar har framkommit att små och medelstora företag skulle välkomna och uppskatta förbättrade möjligheter till stöd för kontaktskapande aktiviteter och manifestationer, t.ex. genom mässdeltagande, delegationsresor, seminarier och erfarenhetsutbyte mellan företag. Särskild hänvisning har gjorts till aktiviteter som initieras och genomförs av regionala handelskammare.

Beredningens slutsats är att välplanerade och noga utvalda dylika aktiviteter kan vara av stort värde. Beredningen **föreslår** att medel ur anslaget sätts av för dylika ändamål. Beslut om stöd bör fattas av regeringen, efter yttrande från Sveriges Exportråd och berörda ambassader/handelskontor. Regionala Exportcentra kan vara lämpliga samordnare.

Beredningen **föreslår** att regeringen inom denna medelsram också skall kunna fatta beslut om stöd till länsstyrelser och kommuners näringslivsinriktade samarbetsinitiativ. Förslag till Östersjörelaterade insatser i de tillväxtavtal som länsstyrelserna har fått i uppdrag att presentera bör särskilt uppmärksammas i detta sammanhang. Samordning och avstämning bör ske med Sveriges Exportråd. Möjligheten till stöd till kompletterande aktiviteter som syftar till ökat utnyttjande av Phare- och Tacismedel bör särskilt uppmärksammas.

1999-05-31

Risikkapitalförsörjning m.m.

Swedfunds verksamhet har traditionellt varit inriktad på direktinvesteringar i form av aktieinnehav i små och medelstora företag. Motiven för satsningarna har varit biståndspolitiska och Swedfunds kapital har tillskjutits från biståndsanslaget.

Investeringarna sker i samarbete med svenska företag. Värdet på de investeringar som har gjorts i Central- och Östeuropa uppskattas till 165 mkr. Swedfund bidrar därmed både till näringslivsutveckling och till en förstärkt svensk näringslivsnärvaro.

Som ett led i det svenska stödet till den ekonomiska omvandlingen i Baltikum beslutade regeringen i början av 1990-talet att anslå medel till stabiliseringsfonder för de baltiska ländernas valutor. När det visade sig att sådana fonder inte var behövliga, överfördes huvuddelen av medlen ifråga (240 mkr) till en satsning på uppbyggnad av fungerande finansiella sektorer i Baltikum. En liknande överföring (men i betydligt mindre skala) hade tidigare gjorts vad gäller stöd till Polen.

Regeringens beslut 1995 innebar att det baltiska bankstödet skulle skötas av ett dotterbolag till Swedfund, **Swedfund Financial Markets (SFM)**. Det nya bolaget skulle dels lämna kapitaltillskott i form av ägar- eller ägarliknande kapital, dels förmedla tekniskt bistånd. Bolaget har sedan dess på ett framgångsrikt sätt - och i nära samarbete med Världsbanken och EBRD - investerat i ett antal utvecklingsbara banker i Baltikum (totalt ett 25-tal transaktioner). SFM har därmed också aktivt medverkat till en nödvändig omstrukturering av de finansiella sektorerna i ordnade former.

SFM:s verksamhet har bidragit till att stabilisera ett antal livskraftiga finansinstitutioner i Baltikum, och den har banat vägen för en starkt ökad närvaro i Baltikum från de svenska affärsbankernas sida, med åtföljande positiva konsekvenser för näringslivssamarbetet mellan Sverige och Baltikum.

Beslut har fattats att avveckla SFM:s engagemang successivt under det närmaste året. Bedömningen har gjorts att tillgångar som minst motsvarar den ursprungliga insatsen därmed kommer att realiseras.

Beredningen har erfarit att frågan om kapitaltillskott till Swedfund för att möjliggöra ytterligare riskkapitalsatsningar f.n. är föremål för överväganden inom regeringskansliet. Beredningen noterar att frågan om användningen av det återflöde som uppstår när SFM:s engagemang realiseras kommer att komma upp i detta sammanhang.

Beredningen är inte beredd att lämna något färdigt förslag i frågan om ytterligare medel för riskkapitalsatsningar via Swedfund. Inom näringslivet finns delade meningar om vilken prioritet som denna typ av åtgärder bör ha. Beredningen vill dock göra följande reflektioner som stöd för regeringens överväganden.

1999-05-31

Utgångspunkten i marknadsekonomier är att det måste finnas särskilda skäl för staten att engagera sig i företagens riskkapitalförsörjning. Inom EU finns idag en tydlig tendens att offentliga medel i ökad utsträckning används för att medverka till att små och medelstora företag får tillgång till riskkapital. Ett huvudskäl till dessa satsningar är att företagen i fråga anses ha särskild betydelse i ansträngningarna att öka sysselsättningen. På EU-nivå finansieras åtgärderna såväl från den gemensamma budgeten som via EU:s finansieringsinstitutioner.

Behovet av att främja framväxten av privata småföretag är naturligtvis avsevärt mycket större i de baltiska länderna, Polen och Ryssland än inom EU. Det kan till och med hävdas att den svagt utvecklade privatsektorn i dessa länder är ett avgörande hinder för snabbare tillväxt och högre sysselsättning. Även om viktiga strukturförändringar som på- verkar näringslivets villkor redan har genomförts i Baltikum och Polen återstår mycket att göra, t.ex. för att få till stånd en fungerande riskkapitalförsörjning. På detta område kommer man i betydande grad att vara beroende av stöd utifrån, från såväl näringsliv som bilaterala och multilaterala finansiärer. Till bilden hör också att svenska investeringar ökat kraftigt både till de baltiska länderna och till Polen och att i synnerhet Polen framstår som ett klart attraktivt land för utländska företag.

De insatser som Sverige hittills gjort på detta område via Swedfund har vägletts av ett allmänt biståndspolitiskt motiv. Detta motiv väger enligt beredningens mening idag mindre tungt. En eventuell avsättning av medel för detta ändamål bör i stället grundas på att riskkapitalstöd är en strategiskt särskilt värdefull insats för ett förstärkt samarbete mellan stat och näringsliv med speciell betydelse för de små och medelstora företagen. Det kan dessutom ge en s.k. win-win-effekt genom att främja både svenska näringslivsintressen och en angelägen utveckling av företagssektorn i samarbetsländerna.

Som tidigare nämnts är beredningen inte beredd att lämna ett färdigt förslag på denna punkt. Ett antal frågor måste bli föremål för fortsatta överväganden, bl.a det faktum att EKN:s investeringsgarantisystem f.n. är föremål för översyn. Skall ytterligare riskkapitalsatsningar göras är det också viktigt att konstatera att det måste röra sig om betydande belopp, som har alternativa användningar. Erfarenheterna från andra nordiska länder, kanske särskilt Danmark, bör beaktas.

I beredningens diskussion har tankar framförts om att dela upp Swedfund i två bolag, ett med inriktning på u-länder och ett med inriktning på Östersjöområdet. En utredning skulle kunna titta på möjligheten att ett "Swedfund Öst" skulle kunna få ett bredare mandat för att främja gemensamma utvecklingsprojekt och demonstrationsprojekt mellan svenska och ryska/polska/baltiska företag.

Beredningen **föreslår** att dessa frågor blir föremål för fortsatta överväganden inom regeringskansliet, ev. i form av en särskild utredning, samt att även riskkapitalförslaget i utredningen om mindre företags marknadssatsningar beaktas i sammanhanget.

Aktiv projektutveckling

1999-05-31

I enlighet med sina direktiv har beredningen analyserat behovet av stöd inför deltagande i och tillskapande av projekt och samordning av resurser och kompetens i detta sammanhang.

Under beredningens diskussioner har framkommit ett starkt intresse för utökad kapacitet och utökade möjligheter till samarbete mellan statliga organ och svenska företag för att tillsammans utveckla projekt i Östersjöregionen av intresse för svenskt näringsliv.

Uppgiften kan definieras som att tillsammans utveckla affärsmöjligheter bl.a. genom att på ett systematiskt sätt fånga upp och utvärdera projektidéer, att förbättra samverkan mellan svenska aktörer, att svara för koordinerade kontakter med svenska och internationella finansieringsorgan och med EU, att svara för samlad och uthållig bearbetning, och att svara för kontakter med myndigheter i samarbetsländer och med EU-organ. En viktig uppgift vore att bereda vägen för och etablera erforderliga kontakter på regeringsnivå.

Det faktum att många av de projekt som finansieras av EU och internationella finansieringsorgan i praktiken beslutas i de berörda länderna understryker vikten av prioritet åt lokal projektbevakning av handelskontor och ambassader.

Beredningen förordar att verksamheten i första hand inriktas mot specifika projekt som väljs ut i samråd. Vägledning vid projekturval bör sökas framför allt hos berörda företag och i kontakter med samarbetsländerna men även t.ex. i existerande program på vattenområdet, inom Baltic Ring-projektet på energiområdet och inom det s.k. Northern Dimension-initiativet. Projekt som kan underlätta för Sverige att uppfylla åtaganden i Kyoto-protokollet bör ägnas särskild uppmärksamhet. Kontakter med samarbetsländer, EU-organ och internationella finansieringsorgan (i synnerhet EBRD och EIB) kan också ge projektidéer värda att bearbeta. Även bearbetning av mindre projekt som levereras av stora företag kan givetvis komma i fråga.

Vid urval av projekt för bearbetning bör möjligheterna till stöd för vissa projektförberedande och projektunderstödjande aktiviteter uppmärksammas. Särskild uppmärksamhet bör ägnas åt insatser till yrkesinriktad utbildning via Sida eller på annat sätt. Möjligheterna till samverkan med organ inom den kommunala sektorn där det finns goda möjligheter att kombinera driftserfarenhet och driftkunnande med leveranser från svenska företag bör

1999-05-31

också uppmärksammas. Beredningen noterar att EIB särskild pekat på möjligheten till finansieringar där lån från banken kombineras med svensk gåva

Vad gäller finansieringsaspekter understryker beredningen att det är företagens behov och företagens önskemål om agerande från statens sida som är avgörande, inom ramen för internationella åtaganden och statsfinansiella överväganden. EKN och SEK spelar en central roll härvidlag som organ för statsstödd exportfinansiering med tillgång till erforderlig expertis. Både EKN och SEK har dessutom stor erfarenhet av verksamhet inom Östersjöområdet, bl.a. inom den särskilda exportkreditgarantiramen.

Samtidigt understryker beredningen vikten av att utveckla samarbete/samfinansiering med internationella finansieringsorgan. Dylikt samarbete, som redan pågår med speciellt Världsbanken och EBRD, utvidgar antalet kombinationsmöjligheter och ger underlag för finansiering av större projekt. Enligt beredningens mening finns skäl att ägna mer uppmärksamhet åt möjligheten till gemensamma projekt med Europeiska investeringsbanken, som har mycket stora finansiella resurser och som dessutom gör särskilda satsningar i kandidatländerna. En annan institution som särskilt markerat intresse av att samarbeta med Sverige är Internationella finansieringsbolaget (IFC), som är Världsbankens privatsektorarm. IFC har lång och kvalificerad erfarenhet av riskkapitalsatsningar i svåra investeringsmiljöer.

Enligt beredningens mening är det också särskilt viktigt att öka kunskapen om de nordiska finansinstitutionerna och deras verksamheter hos det svenska näringslivet. Institutionerna är välkända bland storföretagen och vissa specialinriktade företag, t.ex. på miljöområdet, men knappast tillräckligt bland medelstora och mindre företag. Eftersom NIB normalt tillämpar förenklade upphandlingsförfaranden är samarbete med NIB en bra "inkörsport" för låntagare som inte har stor erfarenhet av internationella projekt.

Ytterligare en möjlig åtgärd är att upprätta svenska sk trustfonder i de nordiska institutionerna för svenska företag och konsulter. Andra nordiska länder (Danmark och Finland) har redan gjort detta. Sverige har också liknande fonder i t.ex. Världsbanken och EBRD. Medel från sådana fonder kan användas för förstudier och affärsplaner, stöd för närvaro av svensk expertis i första driftsfasen etc. Generellt sett kan sådana fonder även vara ett effektivt stöd för den svenska konsultnäringen. Beredningen **föreslår** att regeringen överväger inrättandet av en dylik trustfond i första hand inom Nopef.

Beredningen vill erinra om den finansiella sektorns betydelse för utvecklingen av handel och investeringar i Östersjöregionen och om att Sverige och Stockholm har en stark ställning på detta område. Projektet Finansplats Stockholm m.m. har behandlats i rapport från länsstyrelsen i Stockholm m. fl. med förslag till tillväxtavtal för Stockholms län.

1999-05-31

Beredningen **föreslår** att regeringen etablerar en **plattform för samarbete mellan stat och näringsliv** om projektutveckling i Östersjöregionen, och att UD:s projektexportsekretariat ges i uppgift att svara för verksamheten. Medel ur anslaget bör avsättas för att möjliggöra erforderlig resursförstärkningar vid sekretariatet.

Beredningen föreslår att Projektexportsekretariatet ges i uppdrag att svara för en projektsamverkansgrupp med deltagande av bl.a. EKN , SEK, Exportrådet och Sida och av berörda företag ad hoc.

Beredningen **föreslår** också att medel ur anslaget reserveras för finansiering av vissa projektförberedande och projektunderstödjande aktiviteter. Beslut om dylika insatser fattas av regeringen på basis av förslag från projektexportsekretariatet efter diskussion i samverkansgruppen.

Beredningen anser att många skäl talar för närmare kontakter mellan Sverige och Finland i arbetet med att utveckla projekt av gemensamt intresse inom Östersjöregionen. Detta gäller t.ex. projektförslag som diskuterats inom ramen för den s.k. Nordliga dimensionen och som kan drivas under de finska och svenska ordförandeskapen inom EU. Beredningen vill särskilt peka på möjligheten av ett gemensamt svensk-finskt agerande i dessa frågor gentemot EU-organen i Bryssel.

Miljö- och energiprojekt

Sverige har ett starkt intresse av att miljöförbättrande investeringar kommer till stånd i länderna på andra sidan Östersjön. Dels har vi ett egenintresse av rent vatten och ren luft i Östersjöområdet. Dels finns ekonomiska, sociala, allmänpolitiska och hälsopolitiska intressen att bistå samarbetsländerna på detta område. Dels finns klimatpolitiska skäl att bidra till utvecklingen av effektivare energisystem. Dels måste de länder som kandiderar till EU-medlemskap göra omfattande investeringar i miljöförbättrande åtgärder för att klara medlemskapets krav, vilket är ett svenskt intresse i sig att man gör.

Goda möjligheter finns för svenska företag att medverka i dessa investeringar, som har bedömts bli mycket omfattande.

Beredningen erinrar om att omfattande svenska insatser har gjorts och görs på detta område, särskilt på grundval av det s.k. Åtgärdsprogrammet för Östersjön. Flera större projekt genomfördes tidigt i Polen av BITS/Sida. Sida har därutöver delfinansierat sju större vatten- och avloppsreningsprojekt och ett avfallsprojekt i

1999-05-31

de baltiska länderna. Beredning av en rad ytterligare insatser av detta slag pågår. Även insatser relaterade till jordbruk och fartygsavfall ingår.

Större fjärrvärmerelaterade investeringar via Sida och Världsbanken har genomförts i Estland och förbereds i Lettland och Litauen. Energimyndigheten ansvarar för det särskilda klimatrelaterade samarbetsprogrammet. Programmet omfattar ett 70-tal projekt inriktade bl.a. på energieffektivisering och förnybara bränslen.

I budgetpropositionen för 1999 anges att kommunala och statliga infrastrukturinvesteringar liksom hittills i första hand bör hanteras av Sida.

Beredningen noterar att Sida på regeringens uppdrag ger hög prioritet åt miljörelaterade projekt i utvecklingssamarbetet och utnyttjar den svenska resursbasen i genomförande av projekten. Beredningen understryker vikten av att så sker även framöver.

Existerande svenska program och instrument skapar således intressanta möjligheter för delar av det svenska näringslivet. Den ökning av EU:s investeringsmedel på området som nu sker ger andra möjligheter med en ännu större potential. Det är angeläget att svenska insatser ses i ett sådant internationellt sammanhang där IFI:s och EU är centrala aktörer. Den inriktning på projektbearbetning som beredningen tidigare förordat har här en given plats, liksom förnyade ansträngningar att stimulera svenska företag att prioritera medverkan i Phare- och Tacis-finansierade projekt..

En viktig utveckling i vår omvärld som beredningen särskilt vill lyfta fram är genomförandet av det s.k. Kyotoprotokollet. De mekanismer som där anvisas är av ett betydande intresse i ett östersjöperspektiv. En första förutsättning är att regeringen tecknar avtal med berörda länder. Energimyndigheten har ett särskilt ansvar på detta område. Klimataspekter är även aktuella i utvecklingssamarbetet via Sida.

Beredningen vill framför allt betona vikten av att Sverige följer detta arbete noga och så långt möjligt tar vara på de möjligheter som här öppnar sig till strategiska och banbrytande insatser. Sveriges ambition att se energisituationen i Östersjöregionen i ett helhetsperspektiv är av särskild betydelse i detta sammanhang.

Under beredningens diskussioner har två problem på miljö- och energiområdet – sett från främjandesynpunkt – särskilt lyfts fram. För det första har det framhållits att svensk industri besitter en spetskompetens på vissa miljö- och

1999-05-31

energirelaterade områden som i dag inte fullt ut tas till vara i östersjöregionen. Det handlar alltså om att vissa insatsområden, inte minst med anknytning till luftmiljöproblem, hittills inte ingått i öst- och klimatsamarbetet. Referenser har bl.a. gjorts till de omfattande miljöinvesteringarna i östra Tyskland som skulle kunna vara av intresse att studera även i ett vidare Östersjöperspektiv.

För det andra har det också – liksom många gånger tidigare - noterats att svenska företag i alltför liten utsträckning har fått order i internationell upphandling via IFI:s och EU. Detta utgör ett betydande orosmoment i ett läge när avsevärda investeringsmedel kommer att ställas till förfogande av EU för utnyttjande i kandidatländerna.

Beredningen vill erinra om en grundläggande tanke bakom det nu aktuella anslaget för näringslivsutveckling – att det skall bygga på additionalitet. Användningen bör tillföra något kvalitativt nytt som inte skulle kommit till stånd utan tillgång till just dessa medel. Mot den bakgrunden ter det sig naturligt att anslaget på miljö- och energiområdet i första hand används till att ämnesmässigt vidga fältet för möjliga svenska insatser snarare än att göra mer av det som redan görs. En kompletterande möjlighet vore att utifrån efterfrågan i samarbetsländerna och konkurrensneutral upphandling i Sverige finansiera mindre demonstrationsprojekt av utvecklingskaraktär enligt det mönster som etablerats bl.a. i det via östersjömiljard 1 initierade fjärrvärmeprogrammet i Lettland.

Beredningen föreslår att följande principer tjänar som vägledning för det fortsatta arbetet.

- Åtgärderna bör utifrån ett Agenda 21-perspektiv bidra till en förbättrad miljösituation i Östersjöregionen och/eller bidra till utveckling av ett effektivare energisystem i regionen;
- Anslaget bör främst utnyttjas för att de delar av det svenska näringslivets kompetens- och resursprofil tas till vara som är relevanta utifrån problembilden i regionen men hittills inte varit aktuella i öst- och klimatsamarbetet.
- Åtgärderna skall vara väl förberedda, kostnadseffektiva och präglas av miljömässig och finansiell uthållighet.
- Åtgärderna skall främja, inte försvaga eller komplicera, omvandlingsprocessen i samarbetsländerna.

1999-05-31

- Åtgärderna skall samordnas med andra finansiärers verksamhet, särskilt IFI:s och EU, samt så långt möjligt främja det svenska näringslivets möjligheter i internationell upphandling.
- Åtgärderna skall inte snedvrida konkurrensen i Sverige. Stöd till investeringar skall inte ges som bidrag till ett enskilt företag i Sverige utan till myndighet i samarbetsland för utnyttjande av svenskt näringsliv i projektet.
- Översubvention skall undvikas. Ekonomiskt lönsamma och finansiellt bärkraftiga projekt bör således normalt inte finansieras på gåvobasis utan med kommersiella krediter.
- Parallella kanaler för finansiering av likartade projekt men på olika villkor skall undvikas. Anslaget skall komplettera, inte konkurrera med, de verksamheter som Sida respektive Energimyndigheten redan arbetar med.

Beredningen **föreslår** således att medel ur anslaget reserveras för miljö- och energirelaterade projekt enligt de principer som redovisats ovan.

Beredningen har erfarit att frågan om ytterligare bidrag till den polska ekofonden övervägs inom Sida. Beredningen ser positivt på ett sådant bidrag.

Beredningen konstaterar att samrådet mellan olika svenska aktörer när det gäller insatser inom miljö- och energiområdet inte alltid fungerat tillfredsställande. Beredningen **föreslår** därför att en permanent samrådsgrupp tillkallas under UD:s ledning med representanter för berörda departement, Sida, Naturvårdsverket, Statens Energimyndighet, EKN, AB SEK och Sveriges Exportråd samt med möjlighet till deltagande av berörda företag. Arbetet i denna grupp måste samordnas med arbetet i den ovan föreslagna projektsamverkansgruppen och med andra befintliga samrådsgrupper.

IT-satsningar

Ny informationsteknologi skapar mycket stora möjligheter att underlätta informationstillgång för näringslivet i hela Östersjöregionen, och kan bidra till en snabb utveckling av relationer och samarbetsprojekt.

Beredningen har redan erinrat om det vid handelssministtermötet i Vilnius initierade projektet om en gemensam webb-sida. Beredningen vill härutöver erinra särskild om det s.k. SME-link projektet som syftar till att förse små

1999-05-31

och medelstora företag med kvalificerad information inom ett antal fackområden. Projektet har realiserats med omfattande stöd från Knut och Alice Wallenbergs Stiftelse. Vidare erinrar beredningen om IT-projekt som bedrivs av Östersjöinstitutet i Karlskrona, och om de IT-projekt som initierats med finansiering ur anslaget för samarbete och utveckling år 1997.

Beredningen anser att regeringen bör ta initiativ till en sammanställning av pågående IT-projekt med Östersjöinriktning. En dylik sammanställning bör ligga till grund för överväganden om nya initiativ på området.

Beredningen noterar allmänt sett att det är ett svenskt intresse att IT-utvecklingen i Östersjöområdet fortskrider och påskyndas. IT-branschen kännetecknas av stark tillväxt. Svenska IT-företag (elektronikindustri och IT-relaterade tjänsteföretag) omsatta 325 mrd kr år 1996. Sverige ligger dessutom i världstopp när det gäller telefoni, Internet-trafik, mobiltelefoni och innehav av persondatorer.

Beredningen anser att regeringen bör se positivt på fortatta samarbetsprojekt som stöder IT-utvecklingen i regionen. Erfarenheterna från projektet Baltic Sea IT Fund bör därvid beaktas.

Beredningen erinrar i sammanhanget om vikten av utbyggnad av IT-infrastrukturen för data- och teletrafik mellan Sverige och andra Östersjöländer. Beredningen utgår från att dessa frågor behandlas i utredningen om informations- och kommunikationsteknisk infrastruktur som kommer att avlämna sitt betänkande i juni 1999.

Internationella kurser

Sida bedriver en omfattande verksamhet med internationella kurser, i enlighet med det koncept som tillämpades under många år av Beredningen för internationellt tekniskt-ekonomiskt samarbete (BITS). Kurserna har till en del en inriktning på sektorer som är av klart intresse för svenskt näringsliv och de är uppskattade av företagen i och med att de skapar kunskap om och intresse för svenska lösningar hos personer som är eller kommer att bli viktiga beslutsfattare i sina hemländer.

Beredningen anser att det är ett långsiktigt näringslivsintresse att den internationella kursverksamheten genom Sida utvidgas och förstärks.

1999-05-31

Beredningen **föreslår** att Sida får i uppdrag att i samråd med svenska näringslivsorganisationer och företag ta fram och svara för ett offensivt kursprogram inom sektorer av särskilt intresse för svenska företag.

Stipendier

Svenska Insitutet fick i april 1997 i uppdrag av regeringen att administrera det s.k. Visby-programmet. Programmet avser forskning, forskarutbildning och utbildning på masternivå. Stöd kan utgå dels till forskningsprojekt och nätverk, dels som individuella stipendier. I princip riktar sig programmet till universitet och högskolor, men efter ett beslut av regeringen våren 1998 kan också samarbete eller utbyte mellan å ena sidan läroanstalter, å andra sidan näringsliv, offentlig förvaltning och kultur- och informationssektorn innefattas.

Visby-programmet finansieras ur anslaget för samarbete och utveckling med 120 mkr för tre-årsperioden 1997-07-01 - 2000-06-30.

I kontakt med Svenska Insitutet har beredningen erfarit att finansiering av Visby-programmet kan anses tryggad under hela år 2000, med medel som redan har anslagits.

Svenska Insitutet administrerar också de s.k. Östersjöstipendierna. Detta program riktar sig till studerande, lärare och administrativ personal inom områden akademisk grund och påbyggnadsutbildning samt vuxenutbildning, inkl. folkbildning och arbetsmarknadsutbildning. Programmet omfattar enbart individuella stipendier. Medlen skall till 60% gå till svenskar för studier i Östersjöländerna.

Östersjöstipendierna finansieras med medel från dåvarande Arbetsmarknads-, Utrikes- och Utbildningsdepartementet i proportionerna 80/10/10. Totalt anvisades 100 mkr.

Svenska Insitutet har understrukt den stora betydelsen av att redan hösten 1999 få beslut som säkrar finansiering av de två programmens fortsättning efter år 2000.

Beredningen anser att Visby-stipendierna och Östersjöstipendierna är av stort värde för att utveckla långsiktiga relationer mellan Sverige och länderna på andra sidan Östersjön.

1999-05-31

Mot bakgrund av den allmänna inriktning för anslaget som regeringen har fastställt är det emellertid beredningens slutsats att frågan om fortsatt finansiering av stipendieverksamheten i första hand bör lösas på annat sätt.

Allmän Sverige-närvaro m.m.

Anslaget för samarbete och utveckling i Östersjöregionen har utnyttjats till flera insatser som syftat till att förstärka kulturella förbindelser och den allmänna svenska närvaron på andra sidan Östersjön, trots att insatserna inte haft en direkt näringslivsanknytning.

Av de riktlinjer som regeringen har lagt fast för anslaget följer enligt beredningens mening att **finansiering av dylika insatser bör undvikas**.

Beredningsordning och administration

Beredningen **förordar** att den grupp inom UD:s enhet för Central- och Östeuropa som nu har ansvaret för bl.a. utvecklingssamarbetet med Central- och Östeuropa också får ansvaret för ärenden rörande anslaget för samarbete och utveckling och anslaget för näringslivsutveckling i Östersjöregionen. Beredningen erinrar samtidigt om att en strävan bör vara att delegera beslut om enskilda insatser till statliga myndigheter eller andra statsstödda organ, i enlighet med beslut om myndighetsansvar för särskilda program.

Beredningen **föreslår** också - i syfte bl.a. att förbättra koordinationen med insatser inom utvecklingssamarbetet - att det statsråd som har ansvaret för utrikeshandel m.m. alltid är föredragande vid regeringssammanträden i ärenden om insatser som finansieras ur anslagen, givetvis efter sedvanlig gemensam beredning med andra departement.